

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«Соціальна та демографічна статистика та моніторинг»

2024 – 2025 навчальний рік

Освітня програма: «Соціальна робота та соціальна педагогіка».

Спеціальність: 231 Соціальна робота.

Галузь знань: 23 Соціальна робота.

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський).

Викладач	Борисенко Наталія Олександрівна, асистент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти
Посилання на сайт	
Контактний телефон	099-539-52-18 (Борисенко Наталія Олександрівна)
Е-mail викладача	Borisenkon148@ukr.net
Графік консультацій	вівторок: 12.00-14.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Форма навчання	Кількість кредитів/годин	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	Звітність
денна	5/150	14	16	120	залік
заочна		8	8	134	

Семестр: V(заочна форма)/VI семестр (денна форма). **Мова навчання:** українська.

Ключові слова: соціальна статистика, демографічна статистика, моніторинг, населення, показники, мігр представництво інтересів, соціальна адвокація, адвокація, лобювання.

Мета курсу: надати студентам глибокі теоретичні знання та практичні навички у сфері соціальної та демографічної статистики, що передбачає розвиток у здобувачів здатності проводити дослідження, критично аналізувати, інтерпретувати та застосовувати статистичні дані для оцінки і моніторингу різних соціальних та демографічних процесів і явищ.

Предмет курсу: соціальна та демографічна статистика та моніторинг в соціальній роботі.

Компетентності та програмні результати навчання:

Програмні компетентності:

ЗК-4 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК-10 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

СК-2 Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів.

Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.

СК-8 Здатність застосовувати сучасні експериментальні методи роботи з соціальними об'єктами в польових і лабораторних умовах.

СК-9 Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів.

СК-10 Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.

СК-15 Здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад.

Результати навчання:

ПР-1 Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.

ПР-3 Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід

ПР-4 Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми

ПР-7 Використовувати спеціалізоване програмне забезпечення у ході розв'язання професійних задач

ПР-8 Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціальнополітичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

ПР-23 Конструювати процес та результат соціальної роботи в межах поставлених завдань, використовувати кількісні та якісні показники, коригувати план роботи відповідно до результатів оцінки

Зміст курсу:

Тема 1. Теорія та історія соціальної адвокації.

Тема 1. Основи демографії

1.1. Предмет, задачі та джерела інформації демографії

Історія розвитку та становлення демографії як науки. Предмет, об'єкт, завдання та основні категорії демографії. Методологія демографії. Джерела інформації демографічної науки. **1.2.**

Чисельність і структура населення

Поняття та показники чисельності населення. Структура населення. Поняття статево-вікової структури населення. Показники віку. Поняття шлюбно-сімейної структури населення. Показники шлюбності та розлучуваності.

Тема 2. Демографічні процеси у структурі населення

2.1. Демографічний аналіз відтворення населення

Поняття відтворення та руху населення. Народжуваність і репродуктивна поведінка населення. Показники народжуваності. Смертність як демографічна категорія. Показники смертності.

2.2. Прогнозування та регулювання демографічних процесів

Сутність та види демографічного прогнозу. Методи демографічного прогнозування. Регулювання демографічних процесів. Демографічна сітка і методи побудови таблиць. Режим відтворення населення і його показники. Демографічні моделі: стаціонарного і стабільного населення. Класифікація демографічних прогнозів.

Тема 3. Концептуальні засади соціальної статистики.

3.1. Предмет та завдання соціальної статистики. Суспільство як об'єкт соціальної статистики.

Соціальна статистика як наука. Напрямки соціальної статистики. Джерела інформації соціальної статистики. Суспільство як соціальна система у структурі соціальної статистики. Історія становлення і розвитку соціальної статистики.

3.2. Статистика рівня життя, доходів і витрат населення

Сутність категорії «рівень життя населення». Система статистичних показників рівня життя населення. Види і склад доходів населення. Витрати домашніх господарств, їхній склад і структура. Інтегральні показники рівня життя населення. Закон Парето (Закон розподілу доходів) у формі доповіді.

Тема 4. Соціальна статистика соціальної сфери

4.1. Статистика соціального захисту населення

Поняття та завдання соціального захисту населення. Види соціального забезпечення і соціальної допомоги. Показники статистики пенсійного забезпечення населення. Показники статистики соціальної допомоги. Статистичне оцінювання стану та ефективності соціального захисту населення.

4.2. Прикладні аспекти застосування соціальної статистики щодо ефективності програм соціальної допомоги

Основні методологічні положення щодо ставлення суспільства до чинної в Україні системи соціальної допомоги й оцінки її ефективності. Система статистичних показників, які розробляються за результатами опитування населення щодо ефективності програм соціальної допомоги. Правила проведення статистичного дослідження. Поняття житлового фонду та завдання статистики житловокомунального обслуговування. Основні показники статистики житлового фонду. Показники оцінки населенням житлових умов. Показники стану та розвитку житлово-комунального обслуговування населення. Статистичні показники побутового обслуговування населення, послуг транспорту та зв'язку. Поняття освіти та класифікація рівнів освіти. Рівень освіти та грамотності населення. Система показників статистики освіти.

Тема 5. Соціальний моніторинг: технологічний аспект

5.1. Соціальний моніторинг: визначення, форми, принципи організації

Загальна характеристика соціального моніторингу, його завдання, функції та принципи. Класифікація видів моніторингу. Організації, які здійснюють моніторингові дослідження в Україні і світі. Центр соціальних та маркетингових досліджень SOCIS. Державна служба статистики України. Аналітичний центр «Соціоконсалтинг». Напрями проведення соціального моніторингу.

5.2. Класифікація технологій соціальних моніторингових досліджень (Центр соціальний моніторинг, SOCIS)

Кількісні технології соціальних досліджень (статистичні, соціологічні). Якісні технології соціальних досліджень (соціологічні, соціально-психологічні, психологічні та ін.). Комплексні та інтегративні технології соціальних досліджень (комплексна соціальна експертиза, комплексні локальні та регіональні моніторингові дослідження, методика швидкої оцінки проблем мікросоціуму, метод «проблемного колеса» та ін.). Альтернативні технології соціальних моніторингових досліджень (секретні, парапсихологічні тощо).

Тема 6. Моніторинг і оцінка заходів у соціальній сфері.

6. 1.-6.2. Ефективність та оцінка заходів соціальної роботи: методи, показники та результати зовнішнього моніторингу

Захід як організаційна форма соціальної роботи. Класифікація організаційних форм соціальної роботи. Показники та методи оцінювання заходів. Методика зовнішнього моніторингу заходів. Попередній аналіз. Виїзний моніторинг. Заключний аналіз. Методика моніторингу інформаційного забезпечення заходів. Звіт за результатами зовнішнього моніторингу заходу. Інструментарій

оцінки результативності заходів. Завдання на досягнення яких спрямовуються заходи та форми роботи, що забезпечують їх вирішення та показники їх оцінки. Технологія діагностики у системі соціального моніторингу. Методи діагностики у системі соціального моніторингу. Методичні підходи і вимоги до організації діагностики у системі соціального моніторингу.

Тема 7. Моніторинг і оцінка соціальних проєктів і соціальних програм 7.1.-7.2.

Ефективність та оцінка соціальних проєктів і соціальних програм: методи, показники та результати зовнішнього моніторингу

Визначення поняття «соціальний проєкт» Види моніторингу і оцінки соціальних проєктів Показники і індикатори оцінювання соціального проєкту Завдання та програма оцінювання соціального проєкту. Соціальна програма як організаційна форма соціальної роботи. Методика моніторингу і оцінки соціальної програм. Моніторинг реалізації та оцінка ефективності державних соціальних програм. Оцінювання ефективності регіональних соціальних програм.

Тема 8. Моніторинг надання і оцінка якості соціальних послуг Тема 8.1.-8.2. Ефективність та оцінка якості соціальних послуг: методи, показники та результати зовнішнього моніторингу

Соціальні послуги як ефективний інструмент соціальної роботи. Державні соціальні стандарти надання соціальних послуг. Роль і місце моніторингу та оцінки соціальних послуг у організаційній моделі надання соціальних послуг в Україні. Моніторинг надання соціальних послуг. Оцінка якості соціальних послуг.. Визначення потреб населення у соціальних послугах .

Тема 9. Роль і місце моніторингу соціальних послуг у організаційній моделі в Україні.

Тема 9.1.-9.2. Ефективність та оцінка якості соціальних послуг: методи, показники та результати зовнішнього моніторингу

Оцінка якості соціальних послуг. Визначення потреб населення у соціальних послугах. Альтернативні технології соціальних моніторингових досліджень (секретні, парапсихологічні тощо).

Тема 10. Моніторинг і оцінка соціальних проєктів .Тема 10.1-10.2. Ефективність та оцінка соціальних проєктів і соціальних програм: методи, показники та результати зовнішнього моніторингу

Визначення поняття «соціальний проєкт». Види моніторингу і оцінки соціальних проєктів . Показники і індикатори оцінювання соціального проєкту. Завдання та програма оцінювання соціального проєкту

Методи навчання: словесні (пояснення, розповідь, лекція, семінари бесіда); наочні (ілюстрування за допомогою електронного опорного конспекту); практичні: (вправи, дослідження); методи стимулювання навчальної діяльності (метод навчальної дискусії, метод опори на життєвий досвід здобувачів, створення ситуацій пізнавальної новизни); методи контролю і самоконтролю (метод усного контролю (метод письмового контролю, метод тестового контролю).

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): навчальний курс складається з лекційних, семінарських занять, самостійної та індивідуально-дослідної роботи.

Заохочується висловлювання власної точки зору, творчий підхід до виконання передбачених програмою курсу завдань. Обов'язковим є дотримання принципів академічної доброчесності, що передбачає самостійне виконання різних видів робіт на оцінку. Унікальність тексту у самостійних роботах та ІНДЗ має бути не менше ніж 25 %.

Використання штучного інтелекту дозволяється у різних сферах академічного та дослідницького життя враховуючи принципи освітньої та дослідницької етики. Під час вивчення курсу

здобувачі вищої освіти можуть використовувати штучний інтелект для аналізу даних у своїх наукових дослідженнях та проєктах, а також для оптимізації освітнього процесу. Наприклад, дозволяється використовувати алгоритми машинного навчання для прогнозування та аналізу результатів, що представлені у виконаних роботах або проєктах. Заборонене використання штучного інтелекту включає будь-які форми недоброчесної поведінки, такі як плагіат чи обман. Використання штучного інтелекту заборонено з метою генерації та виконання завдань, передбачених курсом. Також важливо уникати використання штучного інтелекту для порушення приватності та конфіденційності даних, а також для створення та поширення дезінформації.

Лекційні заняття передбачають надання здобувачам загального огляду ключових концепцій і тем, що включені в програму курсу. Вони служать для введення здобувачів у предметну область та створення основного теоретичного фундаменту з освітнього курсу “Соціальна та демографічна статистика та моніторинг”. Протягом лекцій викладач надає теоретичний матеріал та може також надавати приклади з реального життя, ілюструвати теоретичні поняття на прикладах, ініціювати обговорення та стимулювати інтерес до предмету шляхом звернення до дискусій щодо сучасних соціальних проблем і викликів. В процесі лекційного викладання, викладач також може використовувати навчальні матеріали, включаючи презентації, відеоматеріали та інші додаткові ресурси для наочного представлення інформації. Це допомагає студентам краще розуміти складні концепції та засвоювати матеріал більш ефективно. У результаті лекцій студенти отримують не лише базові знання з соціальних наук, але й навички аналізу, критичного мислення і спроможність застосовувати отримані знання до реальних ситуацій. Однак важливо пам'ятати, що кількість лекційних занять обмежена, і їх головна мета – встановити загальні основи і напрямок досліджень.

Семінарські заняття можуть доповнювати зміст лекційних тем або можуть передбачати розгляд відмінних від лекційних питань, які відображають зміст теми. Підготовка до семінарських занять передбачає усне опрацювання теоретичних питань за темою, спираючись на перелік рекомендованої літератури та самостійний пошук джерел для отримання необхідної інформації, з подальшим їх обговоренням у форматі дискусій, мозкових штурмів тощо. Відпрацювання пропущених семінарських занять є обов'язковим, здійснюється у форматі очного або дистанційного (на платформі Zoom) спілкування викладача зі здобувачем (не пізніше, ніж через тиждень з моменту проведення заняття та згідно графіку консультацій) Графік зустрічей для складання пропущених семінарських занять обговорюється зі здобувачем та викладачем для узгодження часу.

Підготовка завдань самостійної та індивідуально-дослідної роботи здійснюється у електронному (розміщення файлів на платформі Moodle) вигляді та передбачає усне обговорення питань протягом семінарського заняття з теми або під час індивідуальної/групової консультації. Завдання самостійної роботи та ІНДЗ виконуються у момент підготовки здобувача до семінарського заняття, виконанні завдання підвантажуються до початку семінарського заняття за певною темою. Роботи, які виконано не в повному обсязі або оформлено без дотримання вимог, повертаються здобувачеві на доопрацювання. Повторно здати роботу на перевірку необхідно не пізніше, ніж через тиждень після проведення заняття з відповідної теми (письмово/в електронному вигляді на платформі Moodle).

Важливо враховувати, що оформлення самостійної роботи та ІНДЗ передбачає форматування тексту відповідно до загальноприйнятих вимог (редактор Microsoft Word, шрифт Times New Roman, розмір шрифту 14, без розстановки переносів, стиль – normal (звичайний), інтервал між рядками – одинарний. Назва файлу роботи повинна відповідати прізвищу + назва роботи, (Наприклад Попова_СР та ІНДЗ до теми 1). Параметри сторінки: - розмір полів: ліве – 2,5 см, праве – 1,0 см, верхнє – 2,0 см, нижнє – 2,0 см; сторінки без нумерації, абзац – 1,25, текст вирівняний по ширині.). Критерії оцінювання кожного виду роботи подано в мудлі під кожним завданням, яке необхідно виконати.

В умовах дистанційного навчання лекційні, семінарські заняття проводитимуться в онлайн-режимі у визначений розкладом час. Самостійні та індивідуально-дослідні роботи надсилаються на

оцінювання через систему Moodle у визначений політикою курсу термін. Консультації здобувачів проводитимуться згідно визначеного вище графіку.

За умови оповіщення про повітряну тривогу, здобувач має право вийти з пари за попередженням викладача. Пропущену пару необхідно опрацювати асинхронно.

В рамках дисципліни можливе перезарахування результатів неформального та/або інформального навчання згідно з процедурою визначеною факультетом дошкільної, спеціальної та соціальної освіти на основі п. 8.2. «Положення про організацію освітнього процесу в Бердянському державному педагогічному університеті» від від 29.06.2023 року № 13/3.3.

Допуск до заліку передбачений за умов: набрання 25 балів за роботу протягом семестру, наявності усно зданих тем за семінарськими заняттями, наявності портфоліо з самостійними та індивідуальними завданнями, завантаженими до мудлу по кожній темі.

Залік може проходити за двома формами (на вибір здобувачів ВО): письмовий залік та захист відповідей; тестування. За результатами продуктивної роботи протягом семестру та погодження з оцінкою – здобувачу може бути виставлена підсумкова оцінка, що дорівнює сумі балів набраних протягом семестру.

За умови невиконання політики курсу, наявності заборгованостей протягом семестру та недотримання дедлайнів визначених навчальним процесом та політикою курсу – здобувач не допускається до складання заліку з дисципліни.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наявність: *технічне* (комп'ютер, проектор); *програмне* (Microsoft Office: Power Point, Word, Moodle, репозитарій); *наявність* (презентації у форматі Power Point).

Система оцінювання та вимоги:

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота								Середнє арифметичне за поточну роботу (максимально 50 балів)	Залік	Сума
Тема 1		Тема 2		Тема 3		Тема 4				
1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1.	4.2.			
25		25		25		25				
Тема 5		Тема 6		Тема 7		Тема 8				
5.1	5.2	6.1	6.2	7.1	7.2	8.1	8.2			
25		25		25		25				
Тема 9		Тема 10								
9.1	9.2	10.1	10.2							
25		25								

Система нарахування рейтингових балів (поточний контроль¹)

№	Вид робіт за темами	Бали рейтингу (денна форма)	Бали рейтингу (заочна форма)
1	Тема 1.		
1.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 - 5	-
1.2.	Виконання самостійної роботи до теми 1	0 – 5	0 – 10
1.3.	Виконання ІНДЗ до теми 1	0 – 15	0 – 15

Максимум за тему 1		25 балів	
Тема 2			
2.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 - 5	0 - 5
2.2.	Виконання самостійної роботи до теми 2	0 – 5	0 – 5
2.3.	Виконання ІНДЗ до теми 2	0 – 15	0 – 15
Максимум за тему 2		25 балів	
Тема 3			
3.1.	Відповідь на семінарському занятті	0 - 5	-
3.2.	Виконання самостійної роботи до теми 3	0 – 5	0 – 10
3.3.	Виконання ІНДЗ до теми 3	0 – 15	0 – 15
Максимум за тему 3		25 балів	
Тема 4			
4.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 - 5	0 - 5
4.2.	Виконання самостійної роботи до теми 4	0 – 5	0 – 5
4.3.	Виконання ІНДЗ до теми 4	0 – 15	0 – 15
Максимум за тему 4		25 балів	
Тема 5			
5.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 - 5	0 - 5
5.2.	Виконання самостійної роботи до теми 5	0 – 5	0 – 5
5.3.	Виконання ІНДЗ до теми 5	0 – 15	0 – 15
Максимум за тему 5		25 балів	
Тема 6			
6.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 - 5	0 - 5
6.2.	Виконання самостійної роботи до теми 6	0 – 5	0 – 5

¹ Детальний розподіл балів та критерії оцінювання до кожного виду робіт представлені у «Системі оцінювання» та розміщені на електронній платформі підтримки навчання Moodle БДПУ

6.3.	Виконання ІНДЗ до теми 6	0 – 15	0 – 15
Максимум за тему 6		25 балів	
Тема 7			
7.1.	Відповідь на семінарському занятті (4 години)	0 - 5	0 - 5
7.2.	Виконання самостійної роботи до теми 7	0 – 5	0 – 5
7.3.	Виконання ІНДЗ до теми 7	0 – 15	0 – 15
Максимум за тему 7		25 балів	
Тема 8			
8.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 – 5	-
8.2.	Виконання самостійної роботи до теми 8	0 – 10	0 – 10
8.3.	Виконання ІНДЗ до теми 8:	0 – 15	0 – 15
Максимум за тему 8		25 балів	
Тема 9			
9.1	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0-5	0-5
9.2	Виконання самостійної роботи до теми 9	0-10	0-10
9.3	Виконання ІНДЗ до теми 9	0-15	0-15
Максимум за тему 9		25 балів	
Тема 10			
10.1	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0-5	0-5
10.2	Виконання самостійної роботи до теми 10	0-10	0-10
10.3	Виконання ІНДЗ до теми 10	0-15	0-15
Максимум за тему 10		25 балів	

Підсумковий контроль

За підсумками навчання за один семестр здобувач вищої освіти може отримати 100 балів (50 балів² – поточне оцінювання + 50 балів – контрольне оцінювання (залік).

Підсумкова кількість балів визначається за

$$\text{формулою: } m = 3K_1 + 3K_2 + 3K_3 + 3K_4 + 3K_5 = 125$$

100 *n*

де *m* – кількість набраних балів за вивчений курс;

n – кількість залікових кредитів; 50
балів – екзамен або залік.

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма заліковими кредитами, та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час заліку.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS
90 – 100	A
78 – 89	B
65 – 77	C
58 – 64	D
50 – 57	E
35 – 49	FX
1 – 34	F

Список рекомендованих джерел:

1. Борисова, Ю. В. Посібник до вивчення дисципліни «Соціальна і демографічна статистика» [Текст]. Д.: РВВ ДНУ, 2016. 32 с.
2. Підгорний А. З., Самотоєнкова О. В., Ольвінська Ю. О., Вітковська К. В. Соціально-демографічна статистика: Підручник/ За заг. ред. канд. екон. наук, професора А. З. Підгорного. Одеса : ФОП Гуляєва В. М., 2016. 424 с.

² Мінімальний допуск до заліку здобувача можливий за умови набрання ним 35 балів за виконані роботи протягом семестру.

3. Посібник з моніторингу та оцінювання надання соціальних послуг в Україні / Щербань С., Шейко Р., Левкіна Г. Харків: ХІСД, 2017 112с. URL: <https://khisr.kharkov.ua/wp-content/uploads/2019/11/Posibnykz-monitorynhu-ta-otsiniuvannia-nadannia-sotsial-nykh-posluh-v-Ukraini.pdf>
4. Природний рух населення України за 2021 рік: статистичний збірник. К. 2022. 153 с.
5. Соціальні індикатори рівня життя населення. Статистичний збірник. К. : Державна служба статистики України, 2015. 204 с.
6. Соціологія соціальної роботи: теорія та практика», авторами якого є М. Лукашевич та Ф. Шандор (Соціологія соціальної роботи: теорія та практика: Підручник. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2018. 232 с.
7. Соціологічні дослідження в молодіжній роботі. Навчально-методичний посібник для фахівців, які працюють з молоддю / О.Р. Артюх, Є.В. Сірий, І.В. Пеша, Н.В. Тілікіна. Київ: ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2021. 90 с. (Серія «Бібліотека молодіжного працівника». Книга 10). URL: <https://inmol.org/sotsiologichni-doslidzhennia-v-molodizhnij-roboti/> 8. Соціологія соціальної роботи: теорія та практика», авторами якого є М. Лукашевич та Ф. Шандор (Соціологія соціальної роботи: теорія та практика: Підручник. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2018. 232 с.
9. Шинкарук В.Д., Пеша І.В., Сопівник І.В., Галайдюк В.В., Кошук О.Б. Моніторинг і оцінка у соціальній роботі: навчальний посібник. К.: «Компринт», 2022. 360 с. https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u188/posibnik_monitoring_1673873800.pdf
10. Костецький Я.І. Соціальна статистика: Навчальний посібник – Тернопіль: Економічна думка, 2011. 303 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/459/1/%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0.pdf>
11. Самотоєнкова, О. В. Соціальна статистика : навчальний посібник / О. В. Самотоєнкова, Ю. О. Ольвінська. Одес: ОДЕУ, 2009. 102 с.
12. Соціальний захист населення України. Статистичний збірник. К. : Державна служба статистики України, 2016. 113 с.
13. Стеценко, С. Г. Демографічна статистика: з основами демографії: підручник для студ. ВНЗ / С Г Стеценко. К.: Вища школа, 2005. 415 с.
14. Удотова Л. Ф. Соціальна статистика. Підручник. К.: КНЕУ, 2002. 376 с.

Інформаційні ресурси:

1. Бібліотека БДПУ <http://edu.bdpu.org.ua>
2. Сайт БДПУ <http://bdpu.org.ua>
3. Верховна Рада України. Офіційний сайт (законодавство) <http://zakon4.rada.gov.ua/>
4. Державний комітет статистики України. Офіційний сайт (урядовий портал) <http://www.ukrstat.gov.ua/>

